

Nr 124

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1959/60 till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under fjärde huvudtiteln (punkt 189) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Reglering av prisstegringar för budgetåret 1959/60 beräkna ett anslag av 60 000 000 kronor, har Kungl. Maj:t i propositionen nr 119, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 mars 1959, föreslagit riksdagen att dels godkänna att i berörda statsrådsprotokoll angivna riktlinjer må ligga till grund för prisreglering av anslagen under fjärde huvudtiteln under budgetåret 1959/60, dels ock för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln anvisa till Prisundersökningar m. m. ett anslag av 75 000 kronor och till Reglering av prisstegringar ett anslag av 40 000 000 kronor.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 200) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 257), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i årets statsverksproposition att under försvarets huvudtitel, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna ett anslag till Reglering av prisstegringar av 60 000 000 kronor,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Öhman* (I: 438) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg* (II: 538), i vilka hemställts, att riksdagen måtte avslå propositionen nr 119,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* (I: 456) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* (II: 565), i vilka hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 119 måtte till grund för prisreglering av anslagen under fjärde huvudtiteln godtaga, vad i motionen anförts, samt avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av särskilt prisregleringsanslag av 40 000 000 kronor,

dels ock en inom andra kammaren av herr *Lundberg* väckt motion (II: 539), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att avslå propositionen nr 119 angående anslag till reglering av prisstegringar på försvarshuvudtiteln, vilka kostnadsmässigt beräknats till 40 075 000 kronor.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, hänvisas till motionerna II: 257, II: 538, II: 565 och II: 539.

Vid anmälan av försvarshuvudtiteln i årets statsverksproposition (bil. 6, s. 11) anförde departementschefen, att han jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 12 september 1958 tillkallat fyra sakkunniga för att inom försvarsdepartementet biträda med undersökningar rörande möjligheten att åstadkomma regler för beräkning av den enligt beslut vid 1958 års B-riksdag förutsatta kompensationen för löne- och prisstegringar å försvarshuvudtiteln.

De sakkunniga, som antagit benämningen »Försvarsindexgruppen», har avlämnat två promemorior, den ena den 15 november 1958 samt den andra den 1 mars 1959. Den första, som i korthet anmäldes vid behandlingen av försvarshuvudtiteln i 1959 års statsverksproposition (bil. 6, s. 11) innehåller i huvudsak principiella synpunkter på lösning av frågorna rörande löne- och prisomräkning av fjärde huvudtiteln. I den andra promemorian avhandlar försvarsindexgruppen närmare vissa i den första promemorian upptagna principfrågor och redovisar konkreta förslag till prismaterial m. m.

Departementschefen har för egen del anfört följande.

»Vid anmälan av propositionen nr 110 till 1958 års A-riksdag förutsatte jag, i anslutning till uttalande av 1955 års försvarsberedning, att å anslagen under fjärde huvudtiteln skulle från och med budgetåret 1959/60 — utöver en årlig stegring av 2,5 % för teknisk utveckling — komma till stånd kompensation för löne- och prisstegringar. — I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr B 53 förklarade sig statsutskottet vilja understryka vikten av att riktlinjerna i angivna båda hänseenden följdes.

I årets statsverksproposition underströk jag vid anmälan av försvarshuvudtiteln angelägenheten av att fullfölja den strävan att skapa förutsättningar för ett effektivt och planmässigt utnyttjande av försvarsutgifterna, som åsyftades med riksdagens principbeslut om fastläggandet av principen om kompensation för löne- och prisstegringar. Jag hävdade, att man härvid i första hand borde eftersträva bestämda regler för fastställandet av det totalbelopp, varmed fjärde huvudtiteln enligt riksdagens beslut skall kompenseras.

I det föregående har redovisats de möjligheter till prisomräkning av försvarshuvudtiteln, som de av mig tillkallade särskilda sakkunniga, försvarsindexgruppen, anser föreligga. Det förslag försvarsindexgruppen kommit fram till innebär i huvudsak följande.

För att mäta prisförändringar — härmed förstås såväl förändringar i

lönesatser som i priserna på andra tjänster och varor — på försvarsbuvudtiteln konstrueras en särskild index, försvarsindex. Denna lägges upp med de i riksstatens fjärde huvudtitel uppförda anslagen som vikter. Prisförändringarna på vikterna mätas med utnyttjande i första hand av redan befintliga varuprissierier och noteringar rörande löneutvecklingen. Prisförändringarna förutsättes i några fall, där de inte noteras kontinuerligt, skola bestämmas i särskild ordning av Kungl. Maj:t efter förslag av en särskild delegation.

Den föreslagna försvarsindex avses skola tillgodose i huvudsak två syften; den skall användas dels för att för varje budgetår fastställa den ekonomiska ramen för försvarsbudgeten dels för att reglera de olika anslagen inom försvarsbudgeten med hänsyn till prisförändringar under löpande budgetår.

Den ekonomiska ramen fastställs för varje budgetår med utgångspunkt i närmast föregående budgetårs ram, uppräknad med 2,5 % för teknisk utveckling och prisförändringar under ett år. Vid framräknande av ramen för ett givet budgetår användes det föregående budgetåret som viktsystem för prisindex.

Under ett givet budgetår verkställs prisreglering i princip enligt följande. De i riksstaten uppförda anslagen förutsättes vara bestämda i visst prisläge. Förändringar i förhållande till detta utgångsläge registreras kvartalsvis medelst försvarsindex. När det gäller förändringar i lönesatserna för tjänstemän, som avlönas från avlöningsanslag, förutsättes icke någon förändring i förhållande till nuvarande ordning beträffande den budgetära regleringen. Merkostnaderna för dylika lönehöjningar skulle alltså täckas över anslag under tolfte huvudtiteln. Prisförändringar på övriga anslag regleras med tillhjälp av ett särskilt anslag, prisregleringsanslag, under fjärde huvudtiteln, som i princip bör vara förslagsanslag. Detta anslag upptages i budgeten med ett belopp som antages svara mot uppskattade prisstegringar från tidpunkten för anslagsberäkningarna till det aktuella budgetårets slut. Den budgetära regleringen av prisförändringarna blir olika beroende på om förändringarna hänför sig till förslagsanslag eller till reservationsanslag. I det första fallet förutsättes, att prisförändringarna omedelbart påverkar belastningen på ordinarie anslag. I det senare fallet får prisregleringsanslaget vid prisstegringar enligt särskilda regler tas i anspråk för överföring till reservationsanslagen; omvänt förutsättes vid prissänkningar att mot sänkningen svarande belopp avföres från dessa anslag till budgetutjämningsfonden.

Vid det beslut om försvarets utformning, som fattades av 1958 års B-riksdag, tillmättes det särskild vikt, att kompensation erhöles för löne- och prisstegringar. Jag finner det angeläget, att beräkningsgrunder för dylika förändringar angives. Det system som försvarsindexgruppen föreslagit för mätning av dylika förändringar anser jag kunna tillämpas försöksvis.

Jag tillmäter det särskild betydelse, att prisförändringarna enligt det av gruppen förutsatta tillvägagångssättet kan registreras med relativt enkla metoder. Det bör påpekas, att vissa schematiseringar alltid måste göras vid bestämmandet av prisserierna. Det är vidare principiellt betydelsefullt att möjligheter till cirkelpåverkan elimineras genom att vid mätning av prisförändringar i princip ansluta till prismaterial för »civila» varor och tjänster. Jag föreslår, att det av gruppen angivna prismaterialet enligt bilaga B utnyttjas för bestämmande av ramen för försvarshuvudtiteln, varvid i enlighet med gruppens alternativ I kommerskollegii partiprisindexserie för maskiner och transportmedel, efter komplettering med ytterligare prisserier, bör utnyttjas för anslagen till anskaffning av tygmateriel (mot-svarande). Då anslagen för budgetåret 1959/60 i princip förutsättes vara beräknade i medelprisläget för budgetåret 1958/59, bör i enlighet med vad jag anförde vid anmälan av årets statsverksproposition, ramen för budgetåret 1960/61 fastställas till summan av anslagen under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1959/60 (med undantag för anslag till reglering av prisstegringar och täckning av lönehöjningar) ökad med 2,5 % för teknisk utveckling samt korrigerad med hänsyn till inträffade prisförändringar, varvid skillnaden mellan det konstaterade medelprisläget för fyra beräkningstillfällen under budgetåret 1958/59 och prisläget vid det sista av dessa beräkningstillfällen bör vara vägledande.

Jag övergår här efter till frågan om reglering av prisstegringar under budgetåret 1959/60. När jag vid anmälan av statsverkspropositionen behandlade frågan om reglering av prisstegringar, förutsatte jag, att regleringen i princip skulle verkställas under det budgetår priset förändringarna inträffar med tillhjälp av ett särskilt anslag. Vad jag sålunda uttalade är alltså aktuellt. De av försvarsindexgruppen utförda undersökningarna har också visat, att möjligheter föreligger att realisera en dylik princip. Det ifrågasatta systemets praktiska verkningar är emellertid inte klarlagda. Med hänsyn härtill bör det anslag som upptages för reglering av prisstegringar på reservationsanslag och obetecknade anslag vara maximerat. Jag föreslår alltså, att anslaget, som i statsverkspropositionen preliminärt upptagits såsom obetecknat anslag, jämväl i det slutliga äskandet uppföres som sådant anslag. Detta innebär, att tilläggsstat kan ifrågakomma, om anslaget till följd av prisutvecklingen visar sig otillräckligt.

Vad gäller frågan om den budgetära regleringen av eventuella förändringar i lönesatserna för tjänstemän, förutsätter jag icke någon ändring i de principer som hittills tillämpats. Emellertid bör storleken av de aktuella försvarskostnaderna komma till uttryck i riksstaten. I den mån lönehöjningar för statstjänstemän påverkar belastningen å avlöningsanslag under fjärde huvudtiteln bör därför ett särskilt anslag för täckning av dessa överskridanden uppföras under huvudtiteln. Denna fråga torde, då den aktualiseras, framdeles få anmälas av chefen för civildepartementet.

Reglering av prisstegringar avseende andra anslag under fjärde huvudtiteln än anslag till avlöningar till tjänstemän bör ske enligt i huvudsak följande riktlinjer.

1. Prisförändringarna under budgetåren 1958/60 mätes och sammanställs till indextal kvartalsvis med begagnande av de metoder och det pris-material som försvarsindexgruppen angivit; härvid utnyttjas kommerskollegii partiprisindexserie för maskiner och transportmedel — alternativ I i bilaga B — för prisomräkning av samtliga anslag till anskaffning av tygmateriel (motsvarande).

2. Nettoresultatet av prisregleringen skall i princip motsvara en hundra-del av summan av ifrågavarande anslag i riksstaten för budgetåret 1959/60 multiplicerad med skillnaden mellan genomsnittsindextalet för budgetåret 1958/59 och motsvarande tal för budgetåret 1959/60. Förstnämnda indextal förutsättes härvid vara lika med 100.

3. Prisregleringen skall avse prisförändringar, oavsett i vilken riktning de går.

4. I fråga om icke maximerade anslag och anslagsposter kommer prisförändringar liksom för närvarande automatiskt till uttryck i belastningen. När det gäller av Kungl. Maj:t maximerade förslagsanslag och maximerade anslagsposter under dylika anslag förutsättes prisreglering ske enligt särskilda beslut av Kungl. Maj:t, som medger överskridande eller förordnar om reduktion. Åtgärder bör vidtagas i syfte att åstadkomma större kontroll över att fastställd utgiftsram för försvaret icke överskrides. Det synes härvid lämpligt att överväga huruvida icke vissa större förslagsanslag bör maximeras genom beslut av Kungl. Maj:t; åtgärder som kan antas leda till väsentligt ökat administrativt arbete bör dock självfallet undvikas. Ifrågakommer överskridande av annan anledning än prisstegringar, som registreras i använda prisindexserier, bör motsvarande belopp innehållas vid prisregleringen å obetecknade anslag och reservationsanslag.

5. När det gäller obetecknade anslag och reservationsanslag anknytes prisregleringen till anslaget Reglering av prisstegringar. Prisregleringen sker därvid genom beslut av Kungl. Maj:t. Beslut kan avse *antingen*, då prisstegring inträffat, kompensation genom överföring av visst belopp från anslaget Reglering av prisstegringar *eller*, i fall av prissänkning, reduktion med visst belopp. Som förut antytts kan dock ifrågakomma att anslaget Reglering av prisstegringar visar sig otillräckligt. Frågan om kompensation för överskjutande prisstegringar torde i sådant fall få underställas riksdagens prövning.

6. Fördelning av kompensation och reduktion på reservationsanslag och obetecknade anslag bör verkställas i enlighet med de riktlinjer som angivits av försvarsindexgruppen. Det synes emellertid nödvändigt att Kungl. Maj:t får befogenhet att verkställa provisorisk reglering även om prisförändringarna blir mindre än 3 %. Till ledning för fördelningen inbördes mellan

anslagen till anskaffning av tygmateriel (motsvarande) uträknas prisindexserier enligt det av försvarsindexgruppen angivna alternativet II.

7. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att avgöra hur mycket av prisregleringsanslaget som får tagas i anspråk med tillämpande av här angivna principer.

8. Det förutsättes, att Kungl. Maj:t i lämpligt sammanhang lämnar riksdagen en redogörelse för hur anslaget Reglering av prisstegringar utnyttjas.

9. En särskild delegation med i huvudsak av försvarsindexgruppen angivna arbetsuppgifter och sammansättning tillsättes av Kungl. Maj:t.

De uppräknade punkterna innefattar det väsentligaste i det system för prisreglering av försvarshuvudtiteln som nu föreslås. Förslaget syftar till att åstadkomma entydiga, av riksdagen kontrollerade metoder för reglering av prisförändringar. Betydelsen härav är uppenbar med hänsyn till nödvändigheten av en fast grundval för den för försvaret karakteristiska långsiktiga materielanskaffningen. Jag vill framhålla att spørsmålet om hur prisstegringar på försvarsutgifterna bör mätas och regleras kommer att kvarstå för framtiden och inte endast är aktuellt under den period som den år 1958 träffade försvarsöverenskommelsen omspannar. Vid tillämpning av det föreslagna systemet förutsätter jag, att reglering av prisförändringar över tilläggsstat inte skall ifrågakomma för försvarshuvudtiteln i annat fall än det som särskilt angivits i det föregående.

I det här angivna förslaget till reglering av prisförändringar tas icke någon särskild hänsyn till prisklausuler som finnes intagna i av Kungl. Maj:t och riksdagen godkända ramavtal med vissa industrier. Jag avser emellertid att med uppmärksamhet följa denna fråga.

Det av mig förordade systemet för reglering av prisförändringar medför under nästa budgetår visst arbete med insamling och sammanställning av prismaterial, beräkning av indextal m. m. Härför uppkommer kostnader. Medel erfordras även för den av mig föreslagna delegationens verksamhet samt för komplettering av partiprisindex och för särskilda undersökningar i enlighet med vad försvarsindexgruppen angivit. Medelsbehovet för ifrågasvarande ändamål under nästa budgetår uppskattar jag till 75 000 kronor, varav 25 000 kronor utgör engångskostnader. Beloppet synes böra anvisas under ett särskilt, obetecknat anslag Prisundersökningar m. m., som lämpligen uppföres i huvudtiteln under E. Diverse. Jag vill påpeka, att utrymme för ett dylikt anslag beretts inom den för försvarsutgifterna för budgetåret 1959/60 bestämda kostnadsramen.

I årets statsverksproposition har anslaget Reglering av prisstegringar preliminärt upptagits med ett belopp av 60 000 000 kronor. Då nu drygt två månader förflutit sedan statsverkspropositionen avläts, föreligger något säkrare utgångspunkter för bedömning av prisutvecklingen under budgetåret 1959/60. Jag vill erinra om innehållet i den överenskommelse rörande löneläget för innevarande år som nyligen träffats mellan arbetsgivareför-

eningen och landsorganisationen. Prisnivån har under år 1958 i stort sett varit konstant. Med hänsyn till det anförda anser jag det realistiskt att upptaga anslaget Reglering av prisstegringar till lägre belopp än som beräknats i statsverkspropositionen. Jag föreslår, att anslaget slutligt äskas med 40 000 000 kronor.»

Utskottet. Enligt beslut av 1958 års B-riksdag skall å anslagen under fjärde huvudtiteln från och med budgetåret 1959/60 — utöver en årlig stegring av 2,5 % för teknisk utveckling — utgå kompensation för löne- och prisstegringar. Riksdagen underströk vikten av att riktlinjerna i dessa båda hänseenden följdes.

I anledning härav har departementschefen i föreliggande proposition framlagt förslag till metoder för beräkning av prisförändringar under nämnda huvudtitel.

För angivna ändamål har, då befintliga prisindexserier eller annat pris-material icke kunnat begagnas, konstruerats en särskild försvarsindex. Densamma, som skall avspegla försvarskostnadernas verkliga utveckling, är avsedd att användas dels för beräkning av den ekonomiska ramen för fjärde huvudtiteln i samband med att statsverkspropositionen utarbetas, dels för att korrigera de olika anslagen inom huvudtiteln för prisförändringar, som inträffa från tidpunkten för deras beräkning till dess de användas under löpande budgetår.

Utskottet har vid sin granskning av det förordade systemet för mätning av uppkommande löne- och prisstegringar och därmed för omräkning av försvarsbudgeten funnit, att detsamma bör kunna godtagas. Syftet med denna omräkning, enligt vilken full kompensation skall lämnas för uppkommande kostnadsökningar, över vilka myndigheterna ej själva kunna råda, står helt i överensstämmelse med 1958 års försvarsbeslut.

Vad beträffar prisregleringen under löpande budgetår ha två olika tillvägagångssätt närmare undersökts. Ett alternativ har varit, att kompensation för prisstegringar lämnas på tilläggsstat, ett annat att den ursprungliga riksstaten konstrueras så, att kompensation kan utgå. I senare fallet bör en reserv för prisstegringar, som icke inräknas i kostnadsramen, uppföras på huvudtiteln. Denna reserv bör hållas samlad under ett särskilt gemensamt anslag, prisregleringsanslaget, som i princip bör ha förslagsanslags natur.

Utskottet vill i anledning härav erinra om att riksdagen tidigare uttalat bland annat, att medelsanvisning på tilläggsstat bör ske restriktivt och begränsas till behov, som det icke varit möjligt att förutse vid den ordinarie budgetens upprättande och som icke heller utan stor olägenhet kunde uppskjutas i avvaktan på att en ny budget fastställdes. Det har vidare ansetts, att en efterhandsreglering över tilläggsstat skulle försvåra möjligheterna för riksdagen till en effektiv kontroll av prisstegringsberäkningarna.

Av vikt torde också vara, att myndigheter och leverantörer i förväg känna villkoren för beställningars utläggande och förutsättningarna för täckning av prisstegringar. Det bör därtill understrykas, att medelstilledningen blir densamma oavsett vilket av de båda finansieringssätten, som kommer till tillämpning, och att sålunda icke någon återhållsamhet åstadkommes genom att upptaga här ifrågakommande kostnader på tilläggsstat. Utskottet finner härigenom övervägande skäl tala för att för här ifrågakommande ändamål uppföres ett särskilt prisregleringsanslag. Det i motionerna I: 456 och II: 565 framförda förslaget om täckning av prisstegringar genom tilläggsstatsanvisning kan utskottet alltså icke biträda.

Då, såsom departementschefen framhållit, det ifrågasatta systemets praktiska verkningar icke äro klarlagda, vill utskottet tillstyrka, att prisregleringsanslaget för nästa budgetår maximeras och alltså uppföres såsom obetecknat anslag. Detta innebär, att tilläggsstat kan ifrågakomma, om anslaget i fråga till följd av prisutvecklingen visar sig otillräckligt.

Utskottet finner riktigt, att vid mätning av prisförändringarna försvarskostnaderna uppdelas på avlöningar och övriga kostnader.

Vad beträffar lönesatserna för tjänstemän anser utskottet liksom departementschefen, att någon ändring icke bör vidtagas i de principer, som hittills tillämpats. Då emellertid storleken av de aktuella försvarskostnaderna ansetts böra komma till uttryck i riksstaten, har departementschefen förordat, att i den mån lönehöjningar för statstjänstemän påverka belastningen å avlöningsanslag under fjärde huvudtiteln ett särskilt anslag för täckning av dessa överskridanden uppföres under huvudtiteln. Utskottet vill i anslutning härtill erinra om att utskottet i sitt den 12 maj 1959 avgivna utlåtande nr 111 tillstyrkt Kungl. Maj:ts i propositionen nr 152 framlagda förslag att för nästa budgetår under fjärde huvudtiteln uppföra ett särskilt anslag till Täckning av beräknade merkostnader för löner med 11 miljoner, vilket motsvarar den beräknade kostnadsökningen under avlöningsanslagen för den generella lönehöjningen.

Beträffande regleringen av prisstegringar avseende övriga anslag under fjärde huvudtiteln må framhållas, att den budgetära regleringen av prisförändringarna måste bli olika beroende på om förändringarna hänföra sig till förslagsanslag eller till reservationsanslag. I det förstnämnda fallet komma prisförändringarna automatiskt till uttryck i belastningen. Det torde härvid få ankomma på Kungl. Maj:t att beträffande av Kungl. Maj:t maximerade förslagsanslag eller maximerade anslagsposter under dylika anslag vid prisreglering besluta om överskridande eller reduktion. Då det gäller obetecknade anslag och reservationsanslag anknytes prisregleringen till prisregleringsanslaget. Vid prisstegringar härvidlag har utskottet icke något att erinra mot att Kungl. Maj:t enligt särskilda regler får taga prisregleringsanslaget i anspråk för överföring till dessa anslag eller i fall av prissänkning besluta reduktion med visst belopp.

För reglering av prisstegringar föreslår departementschefen, att för nästa budgetår anvisas ett anslag av 40 miljoner kronor. Det är givetvis förenat med stora svårigheter att bedöma prisutvecklingen under nämnda budgetår. Utskottet saknar emellertid anledning att frångå departementschefens beräkning, varför utskottet finner sig böra tillstyrka den äskade medelsanvisningen. Motionerna I: 438 och II: 538, I: 456 och II: 565 samt II: 539, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, avstyrkas liksom motionerna I: 200 och II: 257.

Såsom departementschefen framhållit kommer det förordade systemet för reglering av prisförändringar att under nästa budgetår medföra visst arbete med insamling och sammanställning av prismaterial m. m. Kostnaderna härför, inberäknat engångsutgifter, uppskattas till 75 000 kronor. Under hänvisning till vad i det föregående anförts tillstyrker utskottet, att ett särskilt anslag å ifrågavarande belopp uppföres å riksstaten. Härav följer, att utskottet avstyrker motionerna I: 438 och II: 538 samt II: 539, samtliga motioner såvitt nu är i fråga.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, i anledning av motionerna I: 456 och II: 565 och med avslag å motionerna I: 438 och II: 538 samt II: 539, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna att av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 mars 1959 angivna riktlinjer må ligga till grund för prisreglering av anslagen under fjärde huvudtiteln under budgetåret 1959/60;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 438 och II: 538 samt II: 539, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Prisundersökningar m. m.* för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln anvisa ett anslag av 75 000 kronor;

c) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 438 och II: 538, I: 456 och II: 565 samt II: 539, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, och motionerna I: 200 och II: 257, till *Reglering av prisstegringar* för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln anvisa ett anslag av 40 000 000 kronor.

Stockholm den 20 maj 1959

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Näsström, Gillström, Boman, Einar Persson, Ivar Johansson, Birger Andersson, Thun, Bergman, Holmqvist, Pålsson, Axel Johannes Andersson, Rikard Svensson, Söderberg, Svärd och Edström; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Åkerström, Petterson i Degerfors, Thapper, Jansson i Kalix, Persson i Växjö, Ståhl, Nilsson i Göingegården, Hansson i Skegrie, Nihlfors, fru Lewén-Eliasson, herrar Heckscher, Lassinantti, Larsson i Hedenäset och Helén.

Reservation

av herrar *Ivar Johansson, Pålsson, Hansson* i Skegrie och *Larsson* i Hedenäset, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: 456 och II: 565 och att därför

dels det avsnitt i utskottets yttrande, som på s. 7 börjar med »Utskottet vill» och på s. 9 slutar med »och II: 257», bort ha följande lydelse:

»Utskottet anser ur flera synpunkter, att inträffade kostnadsstegringar — utom för löner — böra täckas icke genom uppförande av ett särskilt prisregleringsanslag utan genom medelsanvisning på tilläggsstat. Härvid delar utskottet den av riksräkenskapsverket uttalade meningen, att ett sådant förfaringsätt är väl förenligt med vad riksdagen uttalat angående medelsanvisningar på tilläggsstat. Härigenom vinnes även den fördelen, att större möjligheter erbjudas till en riktig fördelning på olika anslag redan från början, varjämte riksdagen kan fortlöpande följa prisutvecklingen. Det är vidare att märka, att vid alternativet prisregleringsanslag skulle kostnaderna justeras fyra gånger under varje budgetår men endast två gånger därest systemet med tilläggsstatsanslag tillämpas. Utskottet kan alltså icke biträda Kungl. Maj:ts förslag i ovan angivna avseende.

För mötande av kostnadsökningar har Kungl. Maj:t äskat ett anslag av 40 miljoner kronor. Det kan enligt utskottets mening ifrågasättas, om det i nuvarande konjunkturläge finnes anledning att räkna med några mera betydande prisstegringar under det kommande budgetåret. Erinras må, att prisnivån under år 1958 varit i stort sett konstant. Partiprisindex har t. o. m. visat sjunkande tendens. Redan av denna anledning föreligga enligt utskottets mening nu knappast skäl för att belasta budgeten med ifrågavarande prisregleringsanslag.

Det budgetära läget är hårt ansträngt, varför en restriktivare hushållning är av nöden. Ur den synpunkten är det naturligt, att även inom försvaret största möjliga sparsamhet iakttages. Enligt utskottets mening torde möjlighet icke saknas att bestrida här ifrågavarande prisökningar — därest sådana ändock skulle inträffa — genom anlitan av dylika besparingar under försvarshuvudtiteln. Såsom i det föregående erinrats förutsattes vid

förra årets försvarsbeslut, att anslagsökningar till försvaret skulle utgöra i genomsnitt 2,5 %. Inom ramen för försvarsuppgörelsen torde alltså en viss anpassning kunna ske.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser utskottet sig icke böra tillstyrka det av Kungl. Maj:t för prisreglering äskade anslaget av 40 miljoner kronor. Utskottet vill härvidlag även framhålla, att departementschefen icke redovisat några som helst grunder för anslagets beräkning.

Utskottet vill föreslå, att Kungl. Maj:t bemyndigas att för täckande av eventuella kostnader till följd av prisstegringar under fjärde huvudtiteln disponera sparade medel på anslag under samma huvudtitel. Därest det skulle visa sig att det icke är möjligt att på detta sätt helt täcka ifrågasvarande kostnader, bör enligt utskottets mening erforderligt anslag uppföras på tilläggsstat. Utskottet kan sålunda icke tillstyrka syftet i motionerna I: 438 och II: 538 samt II: 539.

Av det anförda följer, att utskottet tillstyrker det i motionerna I: 200 och II: 257 samt I: 456 och II: 565 ställda yrkandet, att anslag till reglering av prisstegringar icke nu skall anvisas.»

dels ock utskottets hemställan under a) och c) bort ha följande lydelse:

»a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionerna I: 456 och II: 565 och med avslag å motionerna I: 438 och II: 538 samt II: 539, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, godkänna att av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 13 mars 1959 och av utskottet angivna riktlinjer må ligga till grund för prisreglering av anslagen under fjärde huvudtiteln under budgetåret 1959/60;

c) med bifall till motionerna I: 200 och II: 257 samt I: 456 och II: 565, enligt vilka kompensation skall utgå på tilläggsstat, och i anledning av motionerna I: 438 och II: 538 ävensom II: 539, sistnämnda fem motioner såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag att till Reglering av prisstegringar för budgetåret 1959/60 under fjärde huvudtiteln anvisa ett anslag av 40 000 000 kronor.»